

Rapport fra FNs klimatoppmøte - COP 20

Lima, Peru, 6.-12.12.2014

v/Einar Tjelle, Mellomkirkelig råd for Den norske kirke

Bakgrunn

FNs Klimakonvensjon, *United Nations Framework Convention on Climate Change* (UNFCCC), har som overordnet mål å hindre alvorlige menneskeskapt klimaendringer. Det handler om hvordan man kan redusere utslippene og tilpasse seg klimaendringene som allerede rammer kloden. Hvert år møtes de 193 medlemslandene i Klimakonvensjonen for å diskutere innføringen av avtalen, og denne 20. gangen fant møtet sted i Lima, Peru. Dette årlige møtet kalles *Conference of the Parties* (COP). COP er det høyeste organet i Klimakonvensjonen. Samtidig arrangeres CMP som er det årlige møtet for landene som har signert *Kyoto-protokollen*, samt for en rekke observatørstater.

Kirkenes verdensråd (KV) har vært representert på disse møtene siden starten, og Mellomkirkelig råd har hatt en oppmerksomhet på dette siden FN-konferansen i Rio 1992, hvor FNs klimakonvensjon UNCCC ble etablert og har vært representert ved de siste «COP-ene». Engasjementet er i dag forankret i KM-vedtak og Det økumeniske tiåret for Skaperverk og Bærekraft (SOB), et samarbeid mellom Norges Kristne Råd, Kirkens Nødhjelp og Den norske kirke. «Climate Change Advocacy» er også forankret i LVF og KVs aktuelle strategier og satsinger.

I denne rapporten vil jeg reflektere rundt noen få, men viktige forhandlingsspor, si litt om ulike arbeidsmåter og nettverk som vi jobber gjennom, oppsummere noen av resultatene og komme med noen tanker og forslag for 2015.

Årets kontekst

COP 20 i Lima handlet om mange prosesser og forhandlingsspor som går samtidig. Dette COP-møtet var det siste før COP 21 i Paris i desember 2015, hvor det legges opp til en forpliktende klimaavtale for alle land. Dette såkalte ADP-spolet er selvsagt blitt prioritert. Konkret handlet det – på dette «mellommøtet» – om å få på plass en ramme, et «Limadraft» for denne avtalen. Et kjerneelement i denne er de såkalte *Intended Nationally Determined Contributions* (INDC) som hvert land skal jobbe med, og legge fram første kvartal neste år. Hvor forpliktende skal disse være? Skal det bare handle om utslippsreduksjoner eller også tilpasning? Og hvordan skal INDCene evalueres og sammenlignes slik at man vet at de samlede bidragene er tilstrekkelige for togradersmålet? Dette var noen av kjerneutfordringene.

Den forventede avtalen neste år i Paris trer ikke i kraft før 2020, så et annet viktig spor er det såkalte ADP Workstream 2 som omhandler tiltak *før* 2020. Finansiering er tett koplet til begge disse sporene. Konkret var det et mål om at det grønne fondet skulle oppnå 10 milliarder USD på COP 20.

Av flere grunner fikk vi ikke til en norsk «økumenisk og flerreligiøs delegasjon» i år. Det handlet delvis om økonomi, delvis om færre akkrediteringer til NGOere. MKR-medlem Leif Christian Andersen fra Stavanger bispedømme representerte Dnk i Det lutherske verdensforbunds delegasjon. Ellers var også Changemaker og KFUK/M representert i Lima. Følelsen av å være en del av den store økumeniske sammenhengen ble derfor likevel godt ivaretatt.

ForUM og forarbeid

Som tidligere har MKR vært med å utarbeide et posisjonspapir til forhandlingsdelegasjonen, koordinert gjennom paraplyen ForUM, som MKR forøvrig var med å etablere i sin tid. Vi fikk mulighet til å presentere våre anbefalinger og diskutere med forhandlingsledelsen tidligere i høst. Mitt inntrykk er at disse innspillene blir lyttet til. Klima- og miljøministeren samt forhandlingsledelsen har

også fått overlevert en fellesreligiøs uttalelse fra september <http://www.vl.no/samfunn/samlep%3%A5-tvers-av-tro-1.303460> samt MKRs egen uttalelse fra november <http://kirken.no/nn-NO/om-kirken/aktuelt/krever-sterk-norsk-klimainnsats-i-lima/>

Møter med delegasjonen og norske politikere

Jeg var med den siste uka og fikk - sammen med andre i ForUM - flere møter med den norske forhandlingsledelsen. På disse møtene får vi gjerne en oppdatering på hvor forhandlingene står, og vi får komme med spørsmål og utfordringer. Jeg opplever at de er lyttende til våre vurderinger og observasjoner. Onsdagen var vi invitert til en mottakelse med ministeren, med mange fra delegasjonen, norske politikere og sivilsamfunnsrepresentanter. Torsdagen hadde vi en time med Stortingets energi- og miljøkomité. Regjeringspartiene var ikke representert i denne. Jeg delte ut MKRs siste uttalelse. En av representantene sa at hun fant denne meget god og hadde sitert fra den i et innlegg på Stortinget. I samtalen med komiteen hadde vi mer et fokus på prosessen videre mot Paris og høringene om Norges klimaforpliktelser (INDC) samt en runde på og bruken av SPU (Oljefondet).

I samtale med klima- og miljøminister Tine Sundtoft og forhandlingsledelsen la jeg vekt på Norges viktige rolle for å skape tillit mellom «rike og fattige land», brobyggerrollen og viktigheten av klimarettferdighet og solide kutt hjemme.

Sundtoft ble håndplukket – sammen med Singapores miljøminister - til å lede de krevende forhandlingene på ADP i innspurten. Det er en tillitserklæring til Norge. Spesialrådgiver Gard Lindseth, forøvrig tidligere KISP-rådgiver i MKR, var en høyre hånd for Sundtoft i disse krevende rundene. Jeg fikk en god prat med ham.

Det blir også noen mer uformelle møtepunkter med forhandlere og politikere i løpet av uka. Jeg innser at vi er privilegerte som har denne tilgangen og har slike åpne relasjoner. Det er det slett ikke alle land som har.

Økumenisk påvirkningsarbeid

Kirkenes verdensråd har vært representert på disse møtene fra starten og er en av få organisasjoner som også kan adressere konferansen i plenum. Denne gangen benyttet KV sin taletid til å lese opp det interreligiøse klima-statementet <http://www.interfaithclimate.org/the-statement> fra konferansen KV og Religioner for Fred arrangerte i New York i september. KV definerer arbeidet med COP og klimarettferdighet som en sentral del av «*Pilgrimage of Justice and Peace*». Jeg ble godt inkludert. Deres delegasjon for øvrig hadde nesten ingen kvinner eller noen under 50 år med. Her er det et forbedringspotensiale...

KV arrangerte flere sideevents, blant annet om menneskerettigheter og klimaendringer.

Klimarettferdighet og urfolks sårbarhet og (manglende) stemme ble tematisert.

<http://www.oikoumene.org/en/press-centre/news/climate-change-and-human-rights-at-the-heart-of-the-wcc2019s-work-at-cop-20>

KV var også med på et arrangement om sørperspektiver og økoteologi i samarbeid med Universidad de Montoya og Det interreligiøse rådet i Peru. Den kjente økonomen Jeffrey Sachs hadde en god keynote. Han framholdt blant annet at økonomien framover i mye større grad må forholde seg til etikken, ikke minst i 2015 hvor viktige avgjørelser skal tas. Han mente også at pave Frans, kirkene og religiøse ledere spiller en stadig viktigere rolle i klimakampen.

Den katolske kirke (i likhet med andre kirker) har ulikt engasjement i klimasaken. Erkebiskopen i Lima, medlem av den reaksjonære Opus Dei, hadde for eksempel ingenting til overs for COP 20. Det lokale vertskapet fikk ikke benytte hans katedral til noe klimafokus. Den katolske stemmen var likevel tydeligere til stede enn før under COP. Andre biskoper i Peru, sammen med katolske biskoper på andre kontinenter, kom like før COP med en kraftfull og konkret uttalelse om å avvike vår fossile avhengighet og etablere en solid klimaavtale som ikke overstiger 1,5 grader global oppvarming. <http://www.bbc.com/news/science-environment-30408022> Dette «oppropet», samt ryktet om Pave Frans sitt arbeid med en encyclical om klimaforandringene og vårt ansvar, ble hyppig referert til på COP. Encyclicalen blir den første i sitt slag, godt timet for COP 21 i Paris. En slikt offisielt rundskriv må også erkebiskopen i Lima forholde seg til. Jeg traff for øvrig en irsk pater som hadde innledning på

et KV-seminar. Han har jobbet med «grønn teologi» i mange år, og er den som faktisk skriver mye av denne encyclicalen.

Det lutherske verdensforbund (LVF) hadde som tidligere en delegasjon med ungdomsrepresentanter fra ni ulike medlemskirker, og med god geografisk og kjønnsmessig balanse. Leif Christian Andersen, fra MKR og Stavanger bispedømme, representerte Den norske kirke. De tok aktivt del i møter med sine respektive delegasjoner, andre ungdomsnettverk, og i det interreligiøse nettverket. Leif Christian kan fortelle mer om dette i vårt møte, men jeg vil særlig trekke fram kreativitet og dyktighet når det gjelder kampanjer, synlighet og mobilisering. Man får et godt inntrykk på bloggen her: <https://www.lutheranworld.org/blog/david-against-goliath> LVF har også hatt en sentral rolle i www.fastfortheclimate.org, denne vokser (om ikke så mye i Norge) og er besluttet videreført fram til Paris.

Klima og Miljøminister Tine Sundtoft under en pressekonferanse (t.v.). MKR-medlem og deltaler i LVFs delegasjon, Leif Christian Andersen (t.h.) under en demonstrasjon.

Kirkens Nødhjelps internasjonale paraply ACT Alliance har en sentral rolle blant sivilsamfunnsaktører under COP. Med solid kunnskap fordeles de ulike forhandlingssporene mellom ACTs ressurspersoner, og systematisk lobbying og oppfølging skjer med ulike delegasjoner. Med sitt tydelige ståsted i «sør» er klimatilpasning, «tap og skade» og finansiering viktige spor i deres arbeid for klimarettferdighet. «Med vår tilstedeværelse i 140 land og verdifulle bidrag til de lokale klimatilpasning og nødhjelp, er ACT Alliance troverdige også i påvirkningsarbeidet her i Lima», sa generalsekretæren i ACT, John Nduna, under en tilstelning for kirker og andre ACT-medlemmer i Lima. For ett år siden ble det etablert en egen avtale mellom ACT Alliance og Climate Action Network (CAN) som er verdens største klimapåvirkningsnettverk.

Interreligiøst påvirkningsarbeid

Som tidligere var det et lokalt økumenisk og interreligiøst vertskap. Sentrale her var rabbiner Elias Szczynecki, generalsekretær for Religioner for fred i Latin-Amerika og Karibien, og Laura Vargas, katolikk og leder for Det interreligiøse rådet i Peru. De var ansvarlige for en stor lysvigilie dagen før COP begynte. Markeringen samlet mange, og «håpslyset» ble overrakt COPs peruanske president og FNs klimasjef, og plassert på podiet under åpningsmøtet.

Det lokale vertskapet arrangerte også en bred interreligiøs markering i Lima sentrum. Flere hundre var samlet foran Basilica de San Francisco til et interreligiøst klimamøte, med appeller, lesninger fra ulike religiøse tradisjoner og kulturinnslag.

Tonen var optimistisk: *Sammen må vi utfordre våre politikere! Klimaendringene rammer på tvers av religiøse og geografiske løsninger. Vi må finne fremtiden sammen!*

Jeg tror trosaktører gjør en forskjell. Interreligiøse kampanjer som fastfortheclimate.org og ourvoices.net mobiliserer bredt. Religioner for fred og Kirkenes verdensråd var tidligere i år vertskap for et interreligiøst møte hvor religiøse ledere sammen utfordret politikere og seg selv (les mer på interfaithclimate.org) og har planer for 2015. Det var også trosaktører bak mobiliseringen av historiens største klimademonstrasjon i New Yorks gater og i mange andre land i september. Det samme gjaldt

demoen i Limas gater under COP, antakelig tidenes største klimademonstrasjon i Latin-Amerika. Grasrotmobiliseringen er kanskje det aller viktigste i tiden som kommer, og noe som trosaktører virkelig kan bidra til.

Besøk av UNFCCC's stabssjef Daniele Violetti i vår Interfaith Liaison Committee (t.v). Jeg sammen med en buddhistisk repr. fra Sør-Afrika og en muslimsk repr. fra Bangladesh, under et interfaith arrangement i Lima by (t.h)

Under sist COP i Polen ble det formelt etablert en **Interfaith Liaison Committee**. Det er en egen interreligiøs koordineringsgruppe som kan samordne aktiviteter og initiativ med FNs klimasekretariat. Jeg opplever at sekretariatet verdsetter at trosaktører og religiøse ledere representerer et viktig potensiale og perspektiver som er mer langsiktige, helhetlige og etiske enn mange av politikernes ofte mer nærsynte tilnærming.

Møtene brukte vi til å orientere hverandre om ulike initiativ, sideevents og planer framover. Utfordringen er at folk har ulike mandat og ulike «hatter» og initiativ.

Det er viktig å finne en god form på dette arbeidet, og da må det prioriteres og koordineres. Jeg la vekt på at de tre arbeidsmåtene; mobilisering, etikk/grønn teologi, og politisk og målrettet påvirkningsarbeid - har viktige koplinger seg imellom, men de bør også adskilles slik at man kan ta ansvar for hvert sitt felt. Alle kan ikke gjøre alt. Det er også viktig at katolikkene og muslimene er godt representert.

Vi hadde et møte med Daniele Violetti, stabsleder i UNFCCC. Han gav tydelig uttrykk for at interreligiøse og etiske spor ble verdsatt og ønsker å spille en konstruktiv rolle. Han la vekt på felles koordinering fram mot og under COP 21 i Paris.

Hva kom ut av møtet i Lima

Jeg er glad for at klimatoppmøtet på overtid klarte å lande «Lima Call for Climate Action» som utgjør et grunnlag eller en skisse til den endelige avtalen i Paris 2015. Det er viktige elementer i den, men den er svakere enn jeg hadde håpet på. Rammene for hvordan landenes nasjonale bidrag skal se ut, ble utvannet og ikke gode nok. Og fra våre kirkepartnere i sør hører jeg en tydelig skuffelse over at de rike landene ikke forplikter seg til mer utslippskutt framover, ei heller har en plan for finansiering og ordninger for «tap og skade» i årene som ligger foran. Nå spilles ballen tilbake til hvert land som skal meisle ut sine bidrag, de såkalte INDCene. Et problem er at denne oppgaven i for stor grad preges av frivillighet. Det blir opp til hvert enkelt land å melde inn hvor ambisiøse kuttene på hjemmebane skal være. Deretter vil sekretariatet til klimakonvensjonen vurdere om forpliktelsene er sterke nok til å begrense oppvarmingen med 2°C. Teksten åpner for å melde inn klimatilpasningsbidrag, men dette blir også opp til hvert enkelt land.

Jeg vil likevel gi anerkjennelse til den norske delegasjonens arbeid. Å få til en enighet mellom alle verdens stater er en meget krevende øvelse, ikke minst fordi mistilliten er stor mellom mange rike og fattige land og fordi behovene er ulike. Norge har tillit hos mange. At vår klima- og miljøminister Tine Sundtoft - sammen med Singapores miljøminister - ble spurt om å lede de krevende forhandlingene i siste og avgjørende fase, sier noe om Norges brobyggende rolle. Det at man i det hele klarte å enes om en kompromiss-tekst til slutt var Norge en aktiv medspiller til. Et positivt framskritt er også at framvoksende økonomier som Kina, India og Brasil må påta seg utslippsforpliktelser. Norge bidro

også til at klimatoppmøtet klarer å nå Lima-målet om å fylle det Grønne klimafondet med 10 milliarder USD. Det er en viktig start.

COPene er også en viktig nettverksarena hvor kontakter knyttes og mer bilaterale initiativ, knyttet til klima og energi, etableres. Norge lanserte enda en viktig skogavtale med Ecuador og Colombia under COP, en klimaavtale med Etiopia og en "1 billion gigaton Coalition". Det siste er en koordinert innsats for å måle, stimulere og koordinere tiltak innen for fornybar energi og energiøkonomisering. 1 gigaton er ca 10 prosent av det gapet som er mellom utslippsforpliktelser per i dag og det som faktisk trengs per 2020 for ikke å overstige togradersmålet. Jeg er litt usikker på om det siste er litt «keiserens nye klær», eller om det også har kraft i seg til en økt faktisk innsats.

Når det gjelder påvirkningsarbeidet, mener jeg at den norske NGO-innsatsen gjennom ForUM er meget nyttig, og gir også en unik inngang til forhandlerne. Det er vanskelig å måle resultater, men det er grunn til å tro at Norges offisielle posisjon blir påvirket og forbedret av vår innsats.

Det økumeniske og interreligiøse arbeidet er også vanskelig å måle. Men jeg opplever en større lydhørhet overfor faglig troverdig påvirkningsarbeid (jf. ACT) og «den etiske stemme og spirituelle/holistiske dimensjon». Dette er særlig merkbart utenfor de «sekulære hjemlige korridorer».

Kommunikasjonsarbeid

Det var nok ikke så mye fokus på møtet i norske medier, men flere aviser og NRK var til stede. Det klarte ikke på egenhånd å «knekke koden», men fikk på noe gjennom egne kanaler pluss litt til.:

<http://kirken.no/mn-NO/om-kirken/aktuelt/kirkelig-klimapavirkning-i-lima/>

<http://www.trooglivssyn.no/index.cfm?id=421163>

<http://www.gronnkirke.no/index.cfm?id=421115>

<http://www.gronnkirke.no/index.cfm?id=421224>

<https://www.lutheranworld.org/blog/david-against-goliath>

<http://www.vl.no/verden/dette-ble-limas-klima-arv-1.305601>

<http://www.vl.no/mobile/samfunn/paven-med-b%C3%B8nn-til-klimaforhandlingene-1.305177>

<http://www.bistandsaktuelt.no/nyheter-og-reportasjer/arkiv-nyheter-og-reportasjer/slips-aktivistene>

Det ville vært en fordel med mer støtte på kommunikasjonsområdet.

Oppfølging:

- Stortingshøringer på Norges klimabidrag (INDC). Denne klimameldingen er meldt i februar. Det vil også være høringer på SPU og energipolitikk, som kan være relevant. Vi må vurdere egne innspill samt gjennom ForUM og SOB.

- Det er interesse for Klimapilegrimsplanen våre. Kan deler av dette tenkes interreligiøst?

- Vi bør ha en tydelig økumenisk og interreligiøs delegasjon ved COP 21 i Paris. Planleggingen bør starte i god tid, i samråd med NKR og STL. MKRs leder med? CICERO planlegger en større delegasjon og bidrag. Kan det være aktuelt med et samarbeid om et sideevent? (CICERO var faglig medarrangør på «Klimaseilasen» til COP 15 i 2009).

- Ad Hoc-møte: Svenska kyrkan og Den økumeniske rådet i Canada ønsker å ha med Dnk på et klimaurfolk-arktisk samarbeid. Ideer drøftes videre med Samisk kirkeråd.

- Det er kontakt med ressurspersoner i KV, LVF og ACT om koordinert tilstedeværelse i forkant og under COP 21 i Paris.

-Koordinering og mobilisering er nøkkelord!

Takk for muligheten til å følge dette FN-sporet. 2015 vil bli et meget viktig år.

Januar 2015

ETJ